

Π.Ο. ΤΑΜΒΑΚΗΣ ♦ Γ.Ι. ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Θρησκευτικά

Α' Γυμνασίου

ΟΔΗΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΑΚΕΛΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

www.patakis.gr

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Παναγιώτης Ο. Ταμβάκης – Γεώργιος Ι. Λαδόπουλος

Θρησκευτικά

Α΄ Γυμνασίου

Οδηγός για τον
Φάκελο Μαθήματος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Εκπαίδευση

Παναγιώτης Ο. Ταμβάκης – Γεώργιος Ι. Λαδόπουλος, *Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου – Οδηγός για τον Φάκελο Μαθήματος*

Υπεύθυνος έκδοσης: Βαγγέλης Μπακλαβάς

Διορθώσεις: Νάντια Κουτσοουρούμπα

DTP: Γιώργος Χατζησπύρος

Φιλμ – μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), Π. Ταμβάκης και Γ. Λαδόπουλος, Αθήνα, 2017

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Οκτώβριος 2017

Κ.Ε.Τ. 7821 – Κ.Ε.Π. 736/17

ISBN 978-960-16-7687-6

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213, ΤΗΛ: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	5
Θεματική Ενότητα 1: Μεγαλώνουμε και αλλάζουμε	7
Θεματική Ενότητα 2: Η συνάντηση του Χριστιανισμού με τον Ελληνισμό	38
Θεματική Ενότητα 3: Πώς ζουν οι Χριστιανοί; Η νέα ζωή στην Εκκλησία	68
Θεματική Ενότητα 4: Πώς παίρνονται οι αποφάσεις;	96
Θεματική Ενότητα 5: Μονοθεϊστικές θρησκείες: Ιουδαϊσμός και Ισλάμ	115
Θεματική Ενότητα 6: Θρησκευτικές αναζητήσεις και εμπειρίες της μακρινής Ανατολής	147

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά από πολύμηνες συζητήσεις, προβληματισμούς και αντικρουόμενες απόψεις για το μάθημα των Θρησκευτικών, το νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά αποτελεί πραγματικότητα. Πέρα από τις οπτικές –που αφορούν τους στόχους, το περιεχόμενο και τον τρόπο διδασκαλίας– όλοι καλούμαστε (εκπαιδευτικοί, μαθητές και γονείς) να συνεργαζόμαστε αρμονικά και να συμβάλλουμε με το έργο μας, ώστε το μάθημα των Θρησκευτικών να επιτυγχάνει την αποστολή του: να διαμορφώνει πολίτες με θρησκευτική συνείδηση, δημοκρατικό-συλλογικό πνεύμα και ανοιχτούς σε διάλογο με τις κοινότητες και τα άτομα που αντιπροσωπεύουν το «διαφορετικό» σε θρησκευτικό, εθνικό και πολιτιστικό επίπεδο. Αυτό δε συνιστά απειλή για καμία πίστη!

Οι αλλαγές στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά καθιστούν επιτακτική την ανάγκη στήριξης του μάχιμου εκπαιδευτικού αλλά και του μαθητή που μοχθεί να αντεπεξέλθει στις νέες γνωστικές προκλήσεις – έστω και αν αυτό γίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις υπό αντίξοες συνθήκες. Έτσι, με τη συγγραφή αυτού του Οδηγού φιλοδοξούμε να προσφέρουμε διδακτικά στηρίγματα στις πρώτες αγωνίες και ανησυχίες που θα προκύψουν μπροστά στα νέα δεδομένα. Το εγχείρημα της συγγραφής δεν ήταν μια εύκολη διεργασία, εφόσον η εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών στο προσεχές σχολικό έτος 2017-2018 θα κρίνει τις δυσκολίες, τις αστοχίες ή τις παραλείψεις του. Έτσι, θα μας δοθεί η δυνατότητα, έχοντας εμπειρία και υλικό από την εφαρμογή του προγράμματος μέσα στην τάξη, να προχωρήσουμε σε αναθεωρήσεις αυτού του Οδηγού και με πρόσθετο-επαυξημένο υλικό, αλλά και στην έκδοση αντίστοιχων Οδηγών και για τις άλλες τάξεις.

Φίλη μαθήτρια, φίλε μαθητή, αγαπητοί εκπαιδευτικοί,

Το σχολικό βοήθημα των Εκδόσεων Πατάκη που κρατάτε στα χέρια σας είναι χωρισμένο σε τρία μέρη:

- **Α΄ ΜΕΡΟΣ** (Απαντούμε)
- **Β΄ ΜΕΡΟΣ** (Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον)
- **Γ΄ ΜΕΡΟΣ** (Εμβαθύνουμε – Αναζητούμε το θεολογικό νόημα).

Στο **Α΄ Μέρος** δίνουμε **απαντήσεις** στις Εργασίες – Δραστηριότητες των έξι Θεματικών Ενοτήτων (ΘΕ) του Φακέλου Μαθήματος. Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές και στηρίζονται στο υλικό του Φακέλου Μαθήματος αλλά και σε άλλες πηγές. Σε ορισμένες δραστηριότητες οι απαντήσεις μπορεί να ποικίλλουν ανάλογα με τον αξιακό κώδικα καθενός και το οικογενειακό-κοινωνικό περιβάλλον του. Οι προτεινόμενες απαντήσεις δεν περιορίζουν (και δεν πρέπει) τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας, αλλά δίνουν ένα πρώτο ερέθισμα για περαιτέρω προβληματισμό και εμβάθυνση.

Στο **Β΄ Μέρος** δίνουμε **εναλλακτικές δραστηριότητες**, εφόσον το μορφωτικό επίπεδο των μαθητών και των μαθητριών καθώς και η υλικοτεχνική υποδομή των σχολικών μονάδων δεν παρουσιάζουν ομοιογένεια. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να εφαρμόσει δραστηριότητες που αποτελούν προέκταση του υλικού του Φακέλου Μαθήματος. Στη διδακτική υπάρχουν πολλοί «δρόμοι» που οδηγούν στην κεντρική λεωφόρο, της συλλογικότητας, της αυτενέργειας, της κατάκτησης της γνώσης και της ανάπτυξης θρησκευτικής συνείδησης.

Στο **Γ΄ Μέρος** περιλαμβάνουμε δύο κατηγορίες κειμένων:

- A.** Θεολογικές, ιστορικές κ.ά. πληροφορίες που αποτελούν βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή των Εργασιών – Δραστηριοτήτων του Φακέλου Μαθήματος. Αξιοποιώντας το υλικό του Φακέλου Μαθήματος δίνουμε τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς, στον μαθητή και στη μαθήτρια –αλλά και στους γονείς– να κατανοήσουν το περιεχόμενο κάθε Θεματικής Ενότητας.
- B.** Θεολογικά κείμενα που είναι σχετικά είτε με το γενικό θέμα είτε με τα επιμέρους βασικά θέματα (υποθέματα) της Θεματικής Ενότητας και τα οποία έχουν συνταχθεί είτε από έγκυρους συγγραφείς είτε από τον επιμελητή. Τα θεολογικά αυτά κείμενα παρατίθενται ως ορισμένες από τις προαπαιτούμενες θεολογικές γνώσεις που θα χρειαστεί ο/η θεολόγος εκπαιδευτικός για την επεξεργασία των Εργασιών – Δραστηριοτήτων ή για περαιτέρω συζήτηση και εμβάθυνση στα θεολογικά θέματα της ενότητας που ενδεχομένως θα προκύψουν είτε από ερωτήματα των μαθητών και των μαθητριών είτε με προτροπή του/της θεολόγου εκπαιδευτικού.

Με γνώμονα τη θεολογική, παιδαγωγική και διδακτική υποστήριξη μαθητών, γονιών και εκπαιδευτικών προσφέρουμε αυτόν τον Οδηγό για το μάθημα των Θρησκευτικών της Α΄ Γυμνασίου με αγάπη και σεβασμό προς όλους, ευελπιστώντας να αποτελέσει την αφετηρία για νέα πιο εμπνευσμένα και πιο δημιουργικά εγχειρήματα.

ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΣΕΡΙΑΝΙΣΜΑ, ΠΛΟΥΣΙΟ ΣΕ ΓΝΩΣΕΙΣ, ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ!!!

Οι συγγραφείς

Παναγιώτης Ο. Ταμβάκης

ΔΡ Θεολογίας, πρ. Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ,

Εμπειρογνώμων Συντακτικής Ομάδας Νέων Προγραμμάτων Σπουδών (2016).

Έχει την ευθύνη του συντονισμού και της επίβλεψης του Οδηγού, της σύνταξης του Β΄ μέρους στα «Εμβαθύνουμε – Αναζητούμε το Θεολογικό νόημα» όλων των ΘΕ καθώς και συνευθύνη στη σύνταξη της απάντησης στο ερώτημα: «Πολλοί σύγχρονοι...» της τελευταίας Δραστηριότητας της ΘΕ 6.

Γεώργιος Ι. Λαδόπουλος

ΜΑ Θεολογίας, Θεολόγος-Καθηγητής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Έχει την ευθύνη της σύνταξης των «Απαντούμε», των «Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον»

καθώς και του Α΄ μέρους στα «Εμβαθύνουμε – Αναζητούμε το Θεολογικό νόημα» όλων των ΘΕ.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΜΕΓΑΛΩΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΑΛΛΑΖΟΥΜΕ

Ι. Το πέρασμα σε μια νέα σχολική κοινότητα, έναν καινούριο κύκλο ζωής

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Σε ένα χαρτάκι σημειώστε σκέψεις και συναισθήματα από την πρώτη σας μέρα στο Γυμνάσιο. Στη συνέχεια, διαβάστε για λίγα λεπτά ο καθένας μόνος του τα κείμενα της Άννας Φρανκ και της Άννα-Μαρίας. Βρίσκετε ομοιότητες με όσα γράψατε; Συζητήστε τις με τον/τη διπλανό/ή σας.

Απαντούμε

Γράφω σε ένα χαρτάκι σκέψεις και συναισθήματα από την πρώτη μου μέρα στο Γυμνάσιο:

- «Πώς θα μου συμπεριφερθούν οι νέοι/νέες μου καθηγητές/καθηγήτριες;»
- «Θα έχω καλές επιδόσεις, όπως και στο Δημοτικό;»
- «Νιώθω αμήχανα».
- «Ελπίζω να κάνω καινούριους φίλους και φίλες».
- «Το μυαλό μου τριγυρίζει στο Δημοτικό».

Στη συνέχεια, διαβάζω τα κείμενα της Άννας Φρανκ και της Άννα-Μαρίας και εστιάζω στις παρακάτω φράσεις:

- «Εκτός από τη Λιζ, δεν ήξερα ούτε έναν που θα μπορούσε να είναι συμμαθητής μου κι αυτό δεν ήταν και πολύ ευχάριστο». («Από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ»)
- «Ένα κομμάτι της καρδιάς μου θα ανήκει για πάντα στο Δημοτικό μου». (Άννα-Μαρία, περιοδικό νεογράφημα 8/11, Θεσσαλονίκη 2016)

Συζητώ με τον/τη διπλανό/ή μου τις ομοιότητες που βρήκα, π.χ. την ανάγκη για νέες γνωριμίες, φιλίες, την αγωνία μπροστά στο άγνωστο περιβάλλον.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

Εφαρμόζουμε την τεχνική «Ρόλος στον τοίχο». Φτιάχνουμε στον πίνακα το περίγραμμα μιας ανθρώπινης φιγούρας που αναπαριστά ένα πρόσωπο (π.χ. εμάς). Εντός του περιγράμματος γράφουμε σκέψεις και συναισθήματά μας από την

πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο και εκτός του περιγράμματος τις σκέψεις και τα συναισθήματα των άλλων.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

Ακούστε το μελοποιημένο ποίημα «Πού πας караβάκι με τέτοιο καιρό» κι αφήστε τον εαυτό σας να περιπλανηθεί στους στίχους και τη μουσική του. Στη συνέχεια, χωριστείτε σε μικρές ομάδες (4-5 ατόμων). Κάθε ομάδα, αφού διαλέξει μια στροφή από το ποίημα, ας διαβάσει προσεκτικά τους στίχους. Προσπαθήστε ως ομάδα να αποδώσετε με την τεχνική «Ομαδικό γλυπτό» το κύριο συναίσθημα που σας προκαλούν οι στίχοι της στροφής που διαλέξατε. Συζητήστε στην τάξη όλα όσα παρουσίασαν οι ομάδες και συσχετίστε τα με τα συναισθήματα που σας προκαλεί ο ερχομός σας στο Γυμνάσιο.

Απαντούμε

Αφού ακούσουμε το μελοποιημένο ποίημα «Πού πας караβάκι με τέτοιο καιρό», χωριζόμαστε σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε ομάδα μετά από συζήτηση –όπου ενδεχομένως θα υπάρχουν διαφορετικές εκτιμήσεις– καταλήγει στο κυρίαρχο συναίσθημα ή σκέψη. Στη δική μου ομάδα το μελοποιημένο ποίημα προκαλεί ανάμεικτα συναισθήματα, π.χ. φόβο, ελπίδα, θάρρος, αισιοδοξία.

Εφαρμόζουμε την τεχνική «Ομαδικό γλυπτό». Επιχειρούμε την εικονική αναπαράσταση ενός εξεταζόμενου θέματος ή μιας έννοιας. Συνήθως η συλλογική δημιουργία του γλυπτού γίνεται χωρίς συνεννόηση. Έτσι, με το σώμα μας ή με μια κίνησή μας δείχνουμε ένα από τα συναισθήματά μας. Π.χ. ως ομάδα κάνουμε έναν βηματισμό είτε κρατώντας ένα βιβλίο είτε αγκαλιασμένοι και ατενίζοντας το μέλλον με αισιόδοξο βλέμμα.

Συζητώντας στην τάξη, επισημαίνω ότι ο ερχομός στο Γυμνάσιο μου προκαλεί συνήθως ανάμεικτα συναισθήματα, π.χ. αγωνία μπροστά σε καθετί καινούριο, αλλά και ελπίδα για ένα καινούριο ξεκίνημα στη ζωή μου. Αισθάνομαι ότι οι ευθύνες μου αυξάνονται.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α)** Ακούμε το μελοποιημένο τραγούδι και ζωγραφίζουμε όσα μας αγγίζουν από το τραγούδι αυτό. Κατόπιν, παρουσιάζουμε τις ζωγραφιές μας στην τάξη και γίνεται μια συζήτηση για τα κυρίαρχα ερεθίσματα.
- β)** Ακούμε το μουσικό κομμάτι. Στη συνέχεια, το ξανακούμε και όσοι θέλουμε συνοδεύουμε τη μουσική με ρυθμικές εκφραστικές κινήσεις.

II. Η Εκκλησία ανοίγεται και εξαπλώνεται

Το άνοιγμα της χριστιανικής πίστης στον κόσμο

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Προσπαθήστε να εξηγήσετε πώς έγινε και διαδόθηκε το μήνυμα του Ευαγγελίου τόσο γρήγορα σε τόσο πολλές και μακρινές περιοχές του κόσμου.

Απαντούμε

Μελετώντας τα κείμενα του Φακέλου Μαθήματος, εστιάζουμε στα παρακάτω σημεία:

- «Καθώς όμως πήγαιναν (οι γυναίκες) να πουν τα νέα στους μαθητές του, τις συνάντησε ο Ιησούς, και τους λέει: “Χαίρετε!” Αυτές τον πλησίασαν, έπεσαν στα πόδια του και τον προσκύνησαν. “Μη φοβάστε!” τους λέει ο Ιησούς. “Πηγαίνετε να πείτε στους αδελφούς μου να φύγουν για τη Γαλιλαία, κι εκεί θα με δουν”». (Μτ 28, 1-10)
- «Πηγαίνετε λοιπόν και κάνετε μαθητές μου όλα τα έθνη, βαπτίζοντάς τους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος και διδάξτε τους να τηρούν όλες τις εντολές που σας έδωσα. Κι εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα, ως τη συντέλεια του κόσμου». (Μτ 28, 16-20)
- Στο γεγονός της Ανάστασης, που δίνει θάρρος και νικά τον φόβο.
- «Σημαντικό ρόλο στην εξαπλώση του Χριστιανισμού έπαιξε και ένας ξεχωριστός άνθρωπος, ο Απόστολος Παύλος», ο Απόστολος των Εθνών. (Από το «Ο Απόστολος Παύλος»)

Απαντώντας στο ερώτημα, εξηγώ ότι η διάδοση του Ευαγγελίου οφείλεται:

- στο γεγονός του λυτρωτικού έργου του Χριστού (Σταυρός και Ανάσταση)
- στην εντολή του Χριστού στους μαθητές Του να διαδώσουν το μήνυμα της σωτηρίας σε όλα τα έθνη
- στο ιεραποστολικό έργο των Αποστόλων (κυρίως του Απ. Παύλου).

Επιπλέον, η νέα πίστη ανατρέπει τις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες της εποχής (π.χ. ισοτιμία δύο φύλων, μη υποτίμηση των δούλων κ.ά.) και εγκαθιστά έναν κόσμο ειρήνης, δικαιοσύνης και αγάπης χωρίς διακρίσεις.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

Αφού διαβάσετε το κείμενο για τη μεταστροφή του Απ. Παύλου, παρατηρήστε τον πίνακα του Oleg Shurkus. Φανταστείτε ότι είσατε ένας από τους άνδρες που είχε

μαζί του ο Απ. Παύλος στην αποστολή καταδίωξης των χριστιανών και ζήσατε το περιστατικό που συνέβη στον δρόμο προς τη Δαμασκό. Ποιες είναι οι σκέψεις και τα συναισθήματά σας, καθώς οδηγείτε τον Παύλο στον Ανανία;

Απαντούμε

Στον Φάκελο Μαθήματος περιγράφεται το περιστατικό της μεταστροφής του Απ. Παύλου. Πριν από τη μεταστροφή του, ο Σαούλ ήταν ένας φανατικός διώκτης των χριστιανών. Απαντώντας στην ερώτηση, σκέφτομαι δύο ενδεχόμενα:

- α) Ως ακόλουθος του φανατικού διώκτη Σαούλ συγκλονίζομαι από την εμπειρία μου και εκφράζομαι θετικά: «Νιώθω ξαναγεννημένος», «Αρχίζω μια νέα ζωή», «Φοβάμαι ότι ο Σαούλ θα αντιμετωπίσει αντιδράσεις από το περιβάλλον του».
- β) Ως ακόλουθος του φανατικού διώκτη Σαούλ δε συγκλονίζομαι από την εμπειρία μου και εκφράζομαι αρνητικά: «Τι πας να κάνεις;», «Θα προδώσεις την προγονική σου πίστη;», «Ποιος περίμενε μια τέτοια μεταστροφή;».

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α) Εθελοντικά σκηωνόμαστε 3-4 άτομα σε ρόλους Απ. Παύλου και των ακολούθων του. Δραματοποιούμε τη σκηνή της μετάβασης στον Ανανία και εφαρμόζουμε την τεχνική «Παρακολούθηση σκέψης». Π.χ., ως άντρας ακόλουθος σκέφτομαι: «Ποια εμπόδια άραγε έχω να αντιμετωπίσω στη νέα μου ζωή;».
- β) Διερευνώντας τη δική μας στάση μπροστά σε μια παρόμοια κατάσταση (δηλαδή στην περίπτωση της αλλαγής θρησκευτικών πεποιθήσεων), εφαρμόζουμε την τεχνική «Imagine if... / Φαντάσου αν...» και απαντούμε στα ερωτήματα:
 - «Θα υπερασπιζόσουν μέχρι τέλους την επιλογή σου να αλλάξεις πίστη;»
 - «Ποιο πρόσωπο θεωρείς ότι θα σε υποστήριζε σε αυτή την επιλογή και γιατί;»
- γ) Βλέπουμε στο διαδίκτυο (www.youtube.com/watch?v=_1JMcltiJUU) την ιστορία της μεταστροφής του Τζόναθαν Τζάκσον («Πώς έγινα ορθόδοξος χριστιανός») και συζητάμε το θέμα των μεταστροφών στη νέα πίστη.
- δ) Όλεγκ Σούρκους (Oleg Romanovich Shurkus)

Σύγχρονος Ρώσος εικονογράφος, ο οποίος γεννήθηκε το 1967. Σπούδασε στη Σχολή Τέχνης του Πάλεχ. Από το 1998 προϊστάμενος του εικονογραφικού Στούντιο «LiK». Έχει εικονογραφήσει πολλές ενοριακές και μοναστηριακές εκκλησίες.

Στους δρόμους του κόσμου: Οι περιοδείες του Αποστόλου Παύλου

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Αφού διαβάσετε τα παραπάνω κείμενα, συζητήστε: Ποιες διακρίσεις της εποχής καταργούν οι Απόστολοι; Πού βασίζεται η στάση τους; Τι συναισθήματα και σκέψεις σας προκαλεί αυτό;

Απαντούμε

Διαβάζω τα κείμενα και εστιάζω στα παρακάτω σημεία:

- «Έπρεπε να κηρύξουμε τον λόγο του Θεού πρώτα σ' εσάς. Επειδή όμως τον διώχνετε [...] γι' αυτό κι εμείς στρεφόμεστε στους εθνικούς. Αυτή την εντολή άλλωστε μας έδωσε ο Κύριος: Εσένα έχω ορίσει φως για τα έθνη, για να φέρεις τη σωτηρία ως τα πέρατα της γης». (Πράξ 13, 42-4)
- «Αυτός (ο Χριστός) πραγματικά είναι για μας η ειρήνη. [...] Κατήργησε δηλαδή τον ιουδαϊκό νόμο των εντολών και των διατάξεων, για να δημιουργήσει με το έργο του από τα δύο εχθρικά μέρη [...] μία νέα ανθρωπότητα». (Εφ 2, 14-15)
- «Είστε, λοιπόν, όλοι παιδιά του Θεού [...] Δεν υπάρχει πια Ιουδαίος και ειδωλολάτρης, δεν υπάρχει δούλος και ελεύθερος, δεν υπάρχει άντρας και γυναίκα· όλοι σας είστε ένας, χάρη στον Ιησού Χριστό». (Γαλ 3, 26-28)

Εντοπίζω τις διακρίσεις που καταργούνται:

- α)** Ο Χριστός με το λυτρωτικό έργο Του (Σταυρική θυσία και Ανάσταση) συμφιλιώνει τις αντιμαχόμενες πλευρές: Ιουδαίους και εθνικούς.
- β)** Ο Χριστός είναι ο άρχων της ειρήνης που καταδικάζει τις πολεμικές έριδες.
- γ)** Ο Χριστός μάς σώζει και όχι η τυπική τήρηση των διατάξεων του ιουδαϊκού νόμου.
- δ)** Όσοι βαπτίζονται στο όνομα του Χριστού έχουν μεταξύ τους πνευματική συγγένεια. Είναι παιδιά του Θεού, άρα πνευματικά αδέρφια.
- ε)** Με τον ερχομό του Χριστού καταργούνται εθνικές, κοινωνικές και φυλετικές διακρίσεις.

Η νέα ανθρωπότητα που φέρνει ο Χριστός με το λυτρωτικό έργο Του (Σταυρός και Ανάσταση) μου προκαλεί αισιοδοξία και μου δίνει δύναμη και ελπίδα τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α)** Αν υπάρχει τεχνική υποστήριξη στο σχολείο, αναζητούμε στο **διαδίκτυο** ειδήσεις που δείχνουν πώς εκδηλώνονται οι διακρίσεις στην εποχή μας.
- β)** **Εναλλακτικά**, συγκεντρώνουμε σχετικές πληροφορίες μέσα από τον ημερήσιο τύπο και τα περιοδικά.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

Χωριστείτε σε μικρές ομάδες (4-5 ατόμων). Φανταστείτε ότι είστε ειδωλολάτρες και ζείτε στη Θεσσαλονίκη τον 1ο αι. μ.Χ. Μαθαίνετε ότι στην πόλη σας θα μιλήσει κάποιος για έναν αλλιώτικο Θεό. Πηγαίνετε στη συγκέντρωση και ακούτε από τον ομιλητή να λέει: «δεν υπάρχει πια Ιουδαίος και ειδωλολάτρης, δεν υπάρχει πια δούλος και ελεύθερος, δεν υπάρχει άντρας και γυναίκα. Όλοι είστε ένας, χάρη στον Ιησού Χριστό». Πώς νιώθετε; Ποιες είναι οι πρώτες σκέψεις που κάνετε; Τι ερωτήσεις θέλετε να κάνετε στον ομιλητή; (Τεχνική: «Ανακριτική καρέκλα»)

Απαντούμε

Αν ήμουν ειδωλολάτρης και ζούσα στη Θεσσαλονίκη τον 1ο αι. μ.Χ., ακούγοντας τον ομιλητή, από τη μια θα διακατεχόμουν από δισταγμό, αμφιβολία για τα λεγόμενά του και από την άλλη θα έπαιρνα θάρρος ελπίζοντας σε κάτι καλύτερο.

Ανάμεικτες σκέψεις και συναισθήματα:

- «Λες η δική του πίστη να είναι αληθινή;»
- «Πώς τολμά και αμφισβητεί την πατροπαράδοτη πίστη μας;»
- «Αξίζει να τον ακολουθήσω».
- «Δεν έχω ξανακούσει τέτοια λόγια, λόγια ελευθερίας και ισότητας».

Εφαρμόζουμε την τεχνική «**Ανακριτική καρέκλα**». Στην τεχνική αυτή ένας μαθητής ή μια μαθήτρια (ή καλύτερα ο καθηγητής ή η καθηγήτριά μας) κάθεται σε μία καρέκλα υποδυόμενος έναν ρόλο και δέχεται ερωτήσεις από τους άλλους μαθητές σχετικά με τις πράξεις, τα κίνητρα, τις αντιλήψεις, τις αξίες του κ.ά. Οι ερωτώντες μπορούν επίσης να αναλάβουν κάποιο ρόλο. Η τεχνική αυτή μας διευκολύνει να εμβαθύνουμε στη διερεύνηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. (Βλ. Οδηγό Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Δημοτικού – Γυμνασίου, ΙΕΠ, www.iiep.edu.gr/el/thriskeftika-odigoι-ekpaideftikoy)

Μπορώ να υποδυθώ τον ειδωλολάτρη και να θέσω σε άλλο μαθητή που υποδύεται τον Απ. Παύλο τα παρακάτω ερωτήματα:

ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΗΣ: Δε φοβάστε ακραίες αντιδράσεις σε βάρος σας;

ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ: Αντλώ δύναμη και θάρρος από την πίστη μου στον αληθινό Θεό.

ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΗΣ: Ποιο είναι το όνομα του Θεού σου;

ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ: Σας μιλώ για τον Χριστό, που έγινε άνθρωπος για χάρη μας.

ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΗΣ: Έχουν πιστέψει αρκετοί μέχρι τώρα στα λεγόμενά σου;

ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ: Η χάρη του Θεού οδηγεί πολλούς στη νέα πίστη. Παντού δημιουργούνται νέες χριστιανικές κοινότητες που ομολογούν το όνομά Του.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α)** Με την τεχνική του «**Ημερολογίου**» καταγράφουμε σκέψεις και συναισθήματα του Απ. Παύλου και των ακροατών (είτε Ιουδαίων είτε ειδωλολατρών) μετά από ένα κήρυγμα σε συναγωγή ή σε έναν υπαίθριο χώρο.
- β)** Με την τεχνική «**Παίρνοντας απόσταση**» μπαίνουμε σε ρόλο ακροατών του Απ. Παύλου και παίρνουμε θέση (κοντά ή μακριά) που να δείχνει τη συναισθηματική μας απόσταση από αυτόν. Όσοι στεκόμαστε κοντά του αποδεχόμαστε το κήρυγμά του, ενώ όσοι στεκόμαστε μακριά το απορρίπτουμε.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3

«Διακρίσεις στη γειτονιά, στο σχολείο»: Διοργάνωση εξόρμησης για καθάρισμα των τοίχων από συνθήματα που αναπαράγουν διακρίσεις.

Απαντούμε

Μπορώ να προτείνω τα παρακάτω, ώστε αυτή η δράση στο σχολείο να είναι πιο εφαρμόσιμη και αποτελεσματική:

- α)** Ενημέρωση συλλόγου διδασκόντων, συλλόγου εκπαιδευτικών, συλλόγου γονέων και κηδεμόνων και μαθητικού συμβουλίου. Η στράτευση όλων σε αυτή τη δράση είναι σημαντική.
- β)** Ο σύλλογος γονέων μπορεί να εξασφαλίσει τα κατάλληλα μέσα (είδη καθαρισμού) για το καθάρισμα των τοίχων.
- γ)** Η συνεργασία όλων μπορεί να αποτυπωθεί και με αυτή τη δράση.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

Αυτή η δράση μπορεί να υλοποιηθεί σε συνεργασία και με έγκυρους τοπικούς και κρατικούς ή διεθνείς φορείς και οργανώσεις που ασχολούνται με θέματα ισότητας και αλληλοδαμών.

Από τους διωγμούς και το μαρτύριο στη δικαίωση των χριστιανών και τη νομιμοποίηση του Χριστιανισμού

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Φανταστείτε ότι ζείτε την εποχή του αυτοκράτορα Δέκιου. Φτάνει η είδηση ότι αύριο το πρωί στο κέντρο της πόλης όλοι θα πρέπει να προσφέρουν θυσίες στους θεούς της Ρώμης. Σκέψεις και προβληματισμοί ενός χριστιανού. (Τεχνική: «Κύκλος συνείδησης»)

Απαντούμε

Τι είναι η τεχνική «Κύκλος της συνείδησης»; (Βλ. Οδηγό Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Δημοτικού – Γυμνασίου, ΙΕΠ, σελ. 156-157, www.iep.edu.gr/el/thriskeftika-odigoi-ekpaideftikoy)

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες και σχηματίζουμε αντίστοιχα δύο ομόκεντρους κύκλους. Όσοι στεκόμαστε στον εξωτερικό κύκλο εκφράζουμε τις «φωνές της συνείδησης» κάποιου που βρίσκεται σε δίλημμα, τις οποίες ακούν όσοι στέκονται στον εσωτερικό κύκλο. Στη συνέχεια, οι δύο ομάδες αλλάζουν θέσεις και η διαδικασία επαναλαμβάνεται.

Στον **εσωτερικό κύκλο** στεκόμαστε όσοι έχουμε ρόλο χριστιανού που βρίσκεται σε δίλημμα: να προσφέρω θυσίες ή όχι στους θεούς της Ρώμης;

Στον **εξωτερικό κύκλο** στεκόμαστε όσοι εκφράζουμε τις «φωνές της συνείδησης» του χριστιανού που είναι σε δίλημμα.

Όσοι συμμετέχουμε στον εξωτερικό κύκλο κάνουμε τα πρώτα βήματα και ένας ένας εκφράζουμε δυνατά τις «φωνές της συνείδησης», π.χ. «Θα απαρνηθείς τον Θεό, που σταυρώθηκε για σένα;», «Ντροπή σου... είσαι δειλός».

Στη συνέχεια, ο καθηγητής ή η καθηγήτριά μας μας καλεί να αλλάξουμε θέση, οπότε όσοι ήμασταν στον εξωτερικό κύκλο μπαίνουμε στον εσωτερικό και όσοι ήμασταν στον εσωτερικό κύκλο βγαίνουμε από αυτόν και εκφράζουμε τις «φωνές της συνείδησης». Στο τέλος, εκφράζουμε σκέψεις, συναισθήματα και τις ψυχικές αλλαγές ανάλογα με τη συμμετοχή στον εσωτερικό ή στον εξωτερικό κύκλο ή ανακοινώνουμε την τελική απόφασή μας, π.χ. «Ένιωσα ψυχική πίεση, όταν άκουγα τις φωνές της συνείδησής μου», «Δε θα ήθελα να βρεθώ μπροστά σε ένα τέτοιο δίλημμα», «Αρνούμαι να θυσιάσω στους θεούς της Ρώμης».

(Βλ. και Άβρα Αυδή, Μελίνα Χατζηγεωργίου, *Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση*, Μεταίχμιο, σελ. 92.)

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α)** Μπορούμε να εφαρμόσουμε και την τεχνική «Alter ego», όπου εντοπίζουμε τα διλήμματα μπροστά σε μια δύσκολη απόφαση.

Χωρίζουμε τον κύκλο σε δύο μέρη και σημειώνουμε τα διλήμματα του χριστιανού. Για παράδειγμα, στην αριστερή πλευρά γράφουμε «Να θυσιάσω στους θεούς της Ρώμης, για να σώσω την οικογένειά μου;» και στη δεξιά πλευρά γράφουμε «Πώς θα απαρνηθώ τον Χριστό, που θυσιάστηκε για μένα;».

- β)** Βλέπουμε στο διαδίκτυο το βίντεο «Σταματήστε τη γενοκτονία των χριστιανών» (www.youtube.com/watch?v=dAj_HcyqHWE) και σχολιάζουμε τους διωγμούς των σημερινών χριστιανών στη Μ. Ανατολή.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

Μετά από όσα μάθατε για την περίοδο των διωγμών, εξηγήστε τι μπορεί να σημαίνει για έναν χριστιανό η λέξη «μάρτυρας».

Απαντούμε

Μάρτυρες είναι οι άγιοι της Εκκλησίας (άντρες, γυναίκες και παιδιά, ανεξαρτήτως ηλικίας, κοινωνικού, οικονομικού ή μορφωτικού επιπέδου) που με σθένος ομολόγησαν την πίστη του Χριστού σε Ανατολή και Δύση και έδειξαν ότι η χριστιανική πίστη δεν είναι μια απλή θεωρία, αλλά ομολογία που σε ορισμένες περιπτώσεις οδηγεί στη θυσία.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α)** Γράφουμε σε χαρτί ή στον πίνακα μέσα στον κύκλο λέξεις-κλειδιά που συνδέονται με τον όρο «μάρτυρας», π.χ. δικαστήριο, ατύχημα, εκκλησία, διωγμοί κ.ά. Χρησιμοποιώντας τις λέξεις αυτές, επιχειρούμε να δώσουμε ορισμούς που δείχνουν ότι ο όρος «μάρτυρας» είναι πολυσύνθετος, π.χ. όρος θεολογικός, νομικός, πολιτικός. **Εναλλακτικά**, η αναζήτηση μπορεί να γίνει μέσα από τις **διαδικτυακές σελίδες** ή τη χρήση **λεξικών**.
- β)** Βλέπουμε το βίντεο για τον νεομάρτυρα Ευγένιο Ροντιόνωφ (www.youtube.com/watch?v=iF_B0y-qNhA) και συζητάμε για την επίδραση των νεομαρτύρων στη ζωή των σημερινών νέων.

Το διάταγμα των Μεδιολάνων (313 μ.Χ.) – Το τέλος των διωγμών

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Φανταστείτε ότι ζείτε στο 313 μ.Χ. και μόλις μάθατε για το διάταγμα που υπέγραψε ο Κωνσταντίνος με τον Λικίνιο στα Μεδιόλανα. Χωριστείτε σε μικρές ομάδες (4-5 ατόμων). Κάποιες ομάδες εκπροσωπούν τους εθνικούς και κάποιες τους χριστιανούς. Αφού καταγράψετε τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σας προκάλεσε το διάταγμα, προσπαθήστε να οργανώσετε έναν διάλογο μεταξύ χριστιανών και εθνικών.

Απαντούμε

Αν ανήκω στην ομάδα των εθνικών (ειδωλολατρών), μπορώ να σκεφτώ:

- «Γιατί δε μας βοήθησαν οι θεοί μας;»
- «Λες να ξεσπάσουν εναντίον μας οι χριστιανοί;»

Αν ανήκω στην ομάδα των χριστιανών, μπορώ να σκεφτώ:

- «Επιτέλους, ελευθερία!»
- «Ο Θεός των χριστιανών είναι αληθινός!»

Ο διάλογος μεταξύ χριστιανών και εθνικών μπορεί να έχει την παρακάτω μορφή:

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ: Η πίστη μας είναι αληθινή και γι' αυτό άντεξε στους διωγμούς σας.

ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΗΣ: Σίγουρα έχετε κάποιες μαγικές δυνάμεις...

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ: Η πίστη μας δεν είναι μαγική, αλλά στηρίζεται στη χάρη του Αναστημένου Χριστού.

ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΗΣ: Ίσως να παρασυρθήκαμε... Θα μας εκδικηθείτε τώρα;

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ: Ο Θεός είναι αγάπη και δεν μπορούμε να μισούμε αυτούς που μας καταδιώκουν. Θέλουμε να ακολουθήσετε τον δρόμο της σωτηρίας που χαρίζει ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

α) Μελετούμε σε φωτοτυπία το πρώτο διάταγμα της Ανεξιθρησκίας του Γαλερίου (311 μ.Χ.) και εντοπίζουμε ομοιότητες και διαφορές με το αντίστοιχο διάταγμα των Μεδιολάνων (313 μ.Χ.).

β) Εφαρμόζουμε την τεχνική «Ανακριτική καρέκλα». Ένας μαθητής υποδύεται τον Μ. Κωνσταντίνο, που εκδίδει το διάταγμα, και οι άλλοι μαθητές της τάξης τού απευθύνουν ερωτήσεις για την επιλογή και τα κίνητρά του.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

«Στην Ελλάδα, όπου οι περισσότεροι πολίτες είναι χριστιανοί ορθόδοξοι, οι Ινδοϊστές έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα την πίστη τους και να έχουν τους δικούς τους τόπους λατρείας». Αποφασίστε με επιχειρήματα αν συμφωνείτε ή όχι με την παραπάνω πρόταση. (Τεχνική: «Θετικό – Αρνητικό»)

Απαντούμε

Τεχνική «Θετικό – Αρνητικό»: Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει τις δύο άκρες ενός διαδρόμου της τάξης ως τους δύο πόλους: θετικό και αρνητικό. Η μέση του διαδρόμου ορίζεται ως τρίτος πόλος: Δεν απαντώ – έχω αμφιβολίες.

Μπορώ να επιλέξω ένα από τα τρία:

- ΣΥΜΦΩΝΩ (στέκομαι στον θετικό πόλο), επειδή όλοι έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν ειρηνικά και με νόμιμο τρόπο την πίστη τους.
- ΔΙΑΦΩΝΩ (στέκομαι στον αρνητικό πόλο), επειδή υπάρχει κίνδυνος επιρροής ή προσηλυτισμού.
- ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ – ΕΧΩ ΑΜΦΙΒΟΛΙΕΣ (στέκομαι στη μέση του διαδρόμου): Έχω άγνοια για τη συγκεκριμένη θρησκεία και θα επιθυμούσα να πάρω θέση μετά από ενημέρωση / πληροφόρηση.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

Εφαρμόζουμε την τεχνική της «Στρογγυλής τραπέζης»: Μια ομάδα μαθητών (π.χ. σε ρόλο δημοτικών συμβούλων) συζητάει με επιχειρήματα το θέμα ανέγερσης τεμένους ή όχι στην περιοχή της και οι υπόλοιποι μαθητές σε ρόλο κοινού έχουν τη δυνατότητα να κάνουν ερωτήσεις ή να διατυπώσουν απόψεις.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3

Αναγνωρίστε και αξιολογήστε τις θρησκευτικές ελευθερίες που προβλέπονται στο άρθρο 13 του Ελληνικού Συντάγματος.

Απαντούμε

Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να χωρίσει τον πίνακα σε δύο στήλες για την καταγραφή και την αξιολόγηση των θρησκευτικών ελευθεριών που αναφέρονται στο άρθρο 13 του Ελληνικού Συντάγματος.

Αναγνωρίζουμε τις παρακάτω θρησκευτικές ελευθερίες:

- ελευθερία θρησκευτικής συνείδησης
- ελευθερία λατρείας στο πλαίσιο των νόμων του κράτους
- απαγόρευση προσηλυτισμού

- σεβασμός των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Αξιολογώντας αυτές τις θρησκευτικές ελευθερίες, μπορούμε να επισημάνουμε τα παρακάτω:

- τη σημασία της θρησκευτικής ελευθερίας σε μια πολυθρησκευτική-πολυπολιτισμική χώρα, όπως η Ελλάδα
- την αναγκαιότητα λειτουργίας χώρων λατρείας (π.χ. τζαμί στην Αθήνα) με βάση τα όσα προβλέπει η ελληνική και η ευρωπαϊκή νομολογία
- τους τρόπους διάδοσης μιας θρησκείας (π.χ. Μάρτυρες του Ιεχωβά)
- τη δυνατότητα ενός ανοιχτού διαλόγου στην ελληνική κοινωνία για επίκαιρα θέματα που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις (π.χ. καύση νεκρών, ευθανασία, σεξουαλικές επιλογές κ.ά.).

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

Συγκρίνουμε το διάταγμα των Μεδιολάνων με σύγχρονες διακηρύξεις για τη θρησκευτική ελευθερία:

- Σύνταγμα της Ελλάδας (βλ. www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-13/)
- Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε. (βλ. www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights/).

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4

Ιστοεξερεύνηση στο διαδίκτυο με θέμα: Τα μνημεία που σώζονται σήμερα στην Κωνσταντινούπολη από την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου και του Ιουστινιανού.

Απαντούμε

Εφόσον το σχολείο έχει την κατάλληλη τεχνολογική υποδομή, κάνουμε ιστοεξερεύνηση στο διαδίκτυο (βλ. www.youtube.com/watch?v=zy6RpKt2gfk). **Εναλλακτικά**, ετοιμάζουμε ένα **powerpoint** και το παρουσιάζουμε στο εργαστήριο Πληροφορικής.

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά μάς δίνει πολλά ερεθίσματα για τη σύνδεσή του και με την **τοπική ιστορία**. Η αναφορά στο διάταγμα του Γαλερίου, στο διάταγμα των Μεδιολάνων, στον Μέγα Θεοδόσιο μας κατευθύνει σε ιστορικούς χώρους και ιστορικούς περιπάτους μέσα στην πόλη μας, όπως:

- Ροτόντα

- Αψίδα Γαλερίου (Καμάρα) – Γαλεριανό συγκρότημα
- Ιππόδρομος (σφαγή 7 χιλιάδων Θεσσαλονικέων με εντολή του Μ. Θεοδοσίου ως τιμωρία για την εξέγερση εναντίον της φρουράς του Βουτέρικου (390 μ.Χ.)
- Λιμάνι (έργο του Μ. Κωνσταντίνου).

Οι ναοί της νέας θρησκείας: Από τις κατακόμβες και τα οικήματα στην ανέγερση των μεγαλόπρεπων βασιλικών

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Αφού παρατηρήσετε προσεκτικά τις εικόνες με τα σύμβολα των κατακομβών, καταγράψτε σε ένα χαρτάκι τις σκέψεις σας για τη σημασία τους. Κατόπιν, σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή σας συγκρίνετε τις σκέψεις σας και γράψτε ένα κοινό κείμενο. Στη συνέχεια, μοιραστείτε τα κείμενά σας με μια άλλη δυάδα και δημιουργήστε ένα κοινό κείμενο για τα σύμβολα των κατακομβών. (Τεχνική: «T.W.P.S.»)

Απαντούμε

Λίγα λόγια για την τεχνική «Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου / Think, Write, Pair, Share (T.W.P.S.)»: Η παραλλαγή αυτή χρησιμοποιείται, όταν ο/η εκπαιδευτικός επιθυμεί –για λόγους αξιολόγησης της 1ης φάσης: «Σκέψου / Think»– να καταγραφούν οι προσωπικές απόψεις που είχαν οι μαθητές πριν από τον σχηματισμό ζευγαριών. (Βλ. Οδηγό Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Δημοτικού – Γυμνασίου, ΙΕΠ, σελ. 116, www.iep.edu.gr/el/thriskeftika-odigoι-ekpaideftikoy)

Παρατηρώντας τα σύμβολα των κατακομβών, μπορώ να γράψω ατομικά σε ένα χαρτάκι: «Η πίστη είναι πηγή έμπνευσης και σε περίοδο διωγμών!». (Think)

Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή μου κάνουμε σύγκριση των σκέψεών μας και γράφουμε ένα κοινό κείμενο, π.χ. «Οι κατακόμβες διασώζουν την πίστη των χριστιανών, που την εκφράζουν με σύμβολα. Η πίστη επιβιώνει και στις πιο δύσκολες συνθήκες». (Write)

Στη συνέχεια, συνεργαζόμαστε με μια άλλη δυάδα και μπορούμε να γράψουμε: «Οι κατακόμβες σε πολλά μέρη εκφράζουν την οικουμενικότητα της χριστιανικής πίστης. Αυτή εκφράζεται και με τα σύμβολα, που διασώζουν το ευαγγελικό πνεύμα και αποτελούν πηγή έμπνευσης αλλά και στήριξης ακόμη και των σημερινών χριστιανών». (Pair)

Τέλος, ακολουθεί συζήτηση με όλη την τάξη. (Share)

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α)** Ιστοεξερεύνηση στο διαδίκτυο με θέμα: Οι κατακόμβες στην Ελλάδα (κυρίως της Μήλου, βλ. www.youtube.com/watch?v=NwAuxXyk5gY) και στο εξωτερικό (κυρίως Ρώμη).
- β)** Επίσκεψη στην κατακόμβη του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου (στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, βλ. www.youtube.com/watch?v=Sof-nwdZbWs) ή σε κάποια κατακόμβη της περιοχής μας.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

Παρατηρήστε προσεκτικά τη φωτογραφία της κατακόμβης του Αγίου Καλλίστου. Στη συνέχεια, απαντήστε στις ερωτήσεις: Τι βλέπετε; Τι σκέφτεστε γι' αυτό που βλέπετε; Τι σας κάνει να αναρωτιέστε; (Τεχνική: *Artful Thinking* «Βλέπω-Ισχυρίζομαι-Αναρωτιέμαι»)

Απαντούμε

Εφαρμόζοντας την τεχνική *Artful Thinking* «Βλέπω-Ισχυρίζομαι-Αναρωτιέμαι» (βλ. *Οδηγό Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Δημοτικού – Γυμνασίου*, ΙΕΠ, σελ. 133, www.iep.edu.gr/el/thriska-odigoi-ekpaideftikoy), καταγράφω τα παρακάτω:

Βλέπω	Ισχυρίζομαι	Αναρωτιέμαι
• Σήραγγα • Διάδρομο • Κοιλώματα δεξιά και αριστερά	• Οι συνθήκες δεν ήταν ευνοϊκές, ώστε να ζει κανείς αρκετό διάστημα. • Οι πρώτοι χριστιανοί είχαν ψυχικό σθένος και αληθινή πίστη.	• Πού είναι αυτός ο χώρος; • Ποιοι και πότε ζούσαν μέσα; • Πόσο καιρό έμειναν οι χριστιανοί στις κατακόμβες;

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α)** Εάν υπάρχει τεχνολογική υποστήριξη, βλέπουμε –μετά από επιλογή του/της εκπαιδευτικού– μικρά βίντεο για τις κατακόμβες του Αγίου Καλλίστου στη Ρώμη (βλ. www.youtube.com/watch?v=sPrZrz3fuow). Στη συνέχεια, καταγράφουμε σε **μορφή ημερολογίου** τις εντυπώσεις μας (η μουσική υπόκρουση δίνει τα κατάλληλα ερεθίσματα).
- β)** Εφαρμόζουμε την τεχνική «**Καρέκλα αφήγησης**» (βλ. *Οδηγό Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Δημοτικού – Γυμνασίου*, ΙΕΠ, σελ. 156, www.iep.edu.gr/el/thriska-odigoi-ekpaideftikoy): Ένας μαθητής ή μια μαθήτρια σε ρόλο χρι-

στιανού ή χριστιανής αντίστοιχα κάθετα σε μια καρέκλα και αφηγείται σκέψεις και συναισθήματα από τη ζωή του/της στις κατακόμβες. Στη συνέχεια, γυρνάει την καρέκλα και αφηγείται ως ένα άλλο πρόσωπο, π.χ. ως διώκτης των χριστιανών.

Ο Χριστιανισμός ως επίσημη θρησκεία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Συζήτηση μεταξύ χριστιανών και εθνικών μετά την ανακήρυξη του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας. (Τεχνική: «Συλλογικός ρόλος»)

Απαντούμε

Στην τεχνική «Συλλογικός ρόλος» έχω στον νου μου ότι μια ομάδα υποδύεται έναν ρόλο. Κάθε μέλος μπορεί να αυτοσχεδιάσει, όταν το κρίνει σκόπιμο και χωρίς να υπάρχει απόλυτη συμφωνία μεταξύ των μελών. Η τεχνική μάς διευκολύνει να ανακαλύψουμε τις πολλές διαστάσεις ενός χαρακτήρα και τη συνθετικότητα της συμπεριφοράς. Στη συνέχεια, γράφω:

ΕΘΝΙΚΟΙ: Νομίζετε ότι μετά το διάταγμα έχει πεθάνει η θρησκεία μας;

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ: Οι θεοί σας είναι ψεύτικοι, ενώ ο δικός μας Θεός είναι αληθινός.

ΕΘΝΙΚΟΙ: Τι θα πει αυτό;

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ: Ο Θεός μας έγινε αληθινά άνθρωπος, σταυρώθηκε, πέθανε και αναστήθηκε.

ΕΘΝΙΚΟΙ: Μας καλείτε να αλλάξουμε πίστη;

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ: Ο Θεός μας είναι Θεός αγάπης και ελευθερίας. Σας προσκαλούμε να γνωρίσετε τη νέα πίστη και να ενταχθείτε στην Εκκλησία.

ΕΘΝΙΚΟΙ: Κι αν δε δεχτούμε, θα μας αναγκάσετε;

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ: Η πίστη μας δε στηρίζεται στη βία και στον καταναγκασμό. Ο Χριστός μάς λέει «Έρχου και ίδε».

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

Μπορούμε να εφαρμόσουμε την τεχνική «Ανίχνευση της σκέψης του ρόλου» (αλλιώς, «Παρακολούθηση σκέψης»). Καθώς παίζεται μια σκηνή διαλόγου μεταξύ ενός χριστιανού και ενός εθνικού, ο/η εκπαιδευτικός παγώνει τη δράση και καλεί τόσο τους μαθητές που υποδύονται τους ρόλους όσο και εκείνους που

παρακολουθούν να εκφράσουν σε πρώτο ρηματικό πρόσωπο σκέψεις που είναι πιθανό να κάνουν οι ρόλοι αυτή τη στιγμή.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή σας υπογραμμίστε εκείνα τα σημεία του διατάγματος των Μεδιολάνων που καταργούνται με το διάταγμα του Θεοδοσίου και τους νόμους του Ιουστινιανού. Προσπαθήστε να εξηγήσετε για ποιους λόγους οι αυτοκράτορες εξέδωσαν αυτούς τους νόμους.

Απαντούμε

Μελετούμε τα κείμενα και διαπιστώνουμε ότι καταργούνται τα παρακάτω σημεία του διατάγματος των Μεδιολάνων:

- Οι χριστιανοί ακολουθούν όποια θρησκεία θέλουν.
- Τώρα ελεύθερα και απλά μπορεί καθένας από εκείνους που πρεσβεύουν τη θρησκεία των χριστιανών να τη διατηρεί χωρίς καμιά ενόχληση.
- Έχει δοθεί η εξουσία αυτή και σε όσους άλλους θέλουν να ακολουθούν τη λατρεία και θρησκεία της αρεσκείας τους.

Ουσιαστικά, το διάταγμα του Μ. Θεοδοσίου στερεί τη θρησκευτική ελευθερία και αναγνωρίζει ως επίσημη θρησκεία της (Νέας) Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (του «Βυζαντίου») τον Χριστιανισμό.

Οι νόμοι του Ιουστινιανού εκφράζουν παρόμοιο πνεύμα: στέρψη της θρησκευτικής ελευθερίας (ειδωλολατρών και Ιουδαίων) με απειλή μέτρων, ακόμη και με θανατική ποινή. **Για να εξηγήσουμε** τη στάση των αυτοκρατόρων Μ. Θεοδοσίου και Ιουστινιανού, αντλούμε βασικά στοιχεία από τα κείμενα του Φακέλου Μαθήματος «Ο Μέγας Θεοδόσιος και ο Χριστιανισμός» και «Ο Ιουστινιανός και ο Χριστιανισμός» και επισημαίνουμε δύο από αυτά:

- α) Θεωρούν ότι ο αυτοκράτορας είναι απεσταλμένος του Θεού των χριστιανών. Είναι ο χριστιανός αυτοκράτορας που νομοθετεί «Στο όνομα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού».
- β) Ο αυτοκράτορας είναι ο θεματοφύλακας της ενότητας της χριστιανικής Εκκλησίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3

Περιγράψτε, παρατηρήστε λεπτομέρειες και ερμηνεύστε την ψηφιδωτή παράσταση του Ιουστινιανού στον Άγιο Βιτάλιο της Ραβέννας. (Τεχνική: Artful Thinking «Παιχνίδι επεξεργασίας»)

Απαντούμε

Στην τεχνική **Artful Thinking «Παιχνίδι επεξεργασίας»** χωριζόμαστε σε ομάδες και κάθε ομάδα παρατηρεί και περιγράφει το συγκεκριμένο μέρος της ενότητας που δίνεται από τον καθηγητή ή την καθηγήτρια. Οι ομάδες δεν εκφράζουν άποψη, ούτε προσπαθούν να ερμηνεύσουν το μέρος της ενότητας που επεξεργάζονται, απλώς περιγράφουν **ό,τι βλέπουν**. Ένας μαθητής ή μια μαθήτρια από την πρώτη ομάδα περιγράφει τι βλέπει στη συγκεκριμένη ενότητα του έργου. Κάποιος άλλος μαθητής ή κάποια άλλη μαθήτρια της ίδιας ομάδας **προσθέτει** ένα νέο στοιχείο. Η ίδια διαδικασία επαναλαμβάνεται από τα μέλη των άλλων ομάδων για το μέρος της ενότητας του έργου που έχουν αναλάβει. Μετά την ολοκληρωμένη περιγραφή του έργου από όλες τις ομάδες, κάθε ομάδα κάνει τη δική της επεξεργασία αξιοποιώντας όλα τα δεδομένα. Στο τέλος, οι ομάδες ανταλλάσσουν τις ερμηνείες τους και θέτουν όλες τις λεπτομέρειες του έργου. (Βλ. *Οδηγό Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Δημοτικού – Γυμνασίου*, ΙΕΠ, σελ. 136-138, www.iiep.edu.gr/el/thriskoftika-odigoi-ekpaideftikoy)

Εφαρμόζοντας την τεχνική, **παρατηρώ** δύο πρόσωπα στο κέντρο με στέμματα και αυτό με οδηγεί στη σκέψη ότι πρόκειται για αυτοκράτορες (είναι οι αυτοκράτορες Ιουστινιανός και η σύζυγός του Θεοδώρα).

Κάποιος άλλος μαθητής ή κάποια άλλη μαθήτρια της ίδιας ομάδας **προσθέτει** ένα νέο στοιχείο, π.χ. την παρουσία συνοδείας. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας και από τις άλλες ομάδες προχωράμε στην **τελική επεξεργασία** της ψηφιδωτής παράστασης και λέμε: «Ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός και η σύζυγός του Θεοδώρα, ο καθένας με τη συνοδεία του, συμμετέχουν στην εναρκτήρια πομπή της πρωτοβυζαντινής Θείας Λειτουργίας (Μικρή Είσοδος) μεταφέροντας τον δίσκο για τον άρτο και το δισκοπότηρο για τον οίνο».

Επεκτείνουμε – Μαθαίνουμε επιπλέον

- α)** Μοιραζόμαστε σε κομμάτια την ψηφιδωτή παράσταση του Ιουστινιανού στον Άγιο Βιτάλιο της Ραβέννας και εφαρμόζουμε την τεχνική **«Παζλ εικόνας»**, δηλαδή συναρμολογούμε τα κομμένα τμήματά της.
- β)** Παρακολουθούμε το βίντεο για τον Άγιο Βιτάλιο στη Ραβέννα της Ιταλίας (βλ. www.youtube.com/watch?v=ctWIKF-Jrjs) και εξηγούμε ποια παράσταση του ναού μάς προκάλεσε ιδιαίτερη εντύπωση.